

ΣΑΛΩΜΗ

(Jean Psichari Sa lomé et la décollation de Saint Jean-Baptiste. Extrait de la «Revue de l'histoire des Religions.» 1915. Paris).

Ἡ «Σαλώμη» πού μᾶς ἐστειλεν ὁ Ψυχάρης ἀπὸ τὸ Παρίσι δὲν ἔχει τίποτε κοινὸ μὲ τὴ γόησσα Ἰουδαία πού μέθυσε στοὺς καιροὺς μας κ' ἐξακολουθεῖ νὰ μεθῆ τις φαντασίες πού κρατοῦν ἀπὸ τὴ φυλὴ τῶν Ὀσκάρ Οὐάιλντε καὶ πίνουν ἀπὸ τὸ κρασί τοῦ Στράους. Ἡ ψυχαρική Σαλώμη εἶναι ἀπλὴ καὶ μαζὶ πυκνόπλεχτη, καὶ ἀδοτηρὴ καὶ χωρὶς πάθος ἐπιστημονικὴ πραγματεία, γεννημένη ἐπὶ τὴν Κριτικὴν, τὴ σοφὴ κριτικὴν, πάντα μὲ τὴ βοήθεια τῆς πολυόμματης φαντασίας, πού, κατὰ τὴν περίστασιν, καὶ κατὰ τὸ κέφι τῆς, ἀλλοτε σοῦ λομπροπλάθει φαντάσματα, δείχνοντάς τα σὰν ἀγάλματα, καὶ ἀλλοτε ἀπὸ τοὺς ἰσκιούς τοὺς ἀύστατους, φάχνοντάς ὑπομονετικά, πιάνει καὶ κρατεῖ σφιχτὰ ἀπὸ ταῦτι καὶ σὰς παρουσιάζει, τίποτε περισσότερο, μίαν ἀλήθειαν. Μὰ πόση γνῶσις, πόση δεξιότης, καὶ τί προσοχὴ χρειάζεται γιὰ τὸ ξεδιάλεγμα τοῦτο! Ἡ κριτικὴ τῶν κειμένων, μάλιστα ὅταν γίνεται ἀπὸ σοφὸ σὰν τὴν Ψυχάρην, πού ἔσο κι' ἂν εἶναι σιὴ δουλειὰ τοῦ γυμνασμένου καὶ σωστὸς ἐπιστήμονας, ὁ λόγος τοῦ πάντα θά κρατῆ κάτι ἀπὸ τὸ φτερούγισμα τῆς ποιητικῆς ἔρμης, μπορεῖ τότε νὰ κινήσῃ τὴ φροντίδα καὶ μάλιστα νὰ χαροποιήσῃ καὶ ταπεινούς καὶ ἀσοφούς λογοτεχνίτες σὰν ἑμᾶς.

Ἡ εἰκοσαεπίδη μόλις μελέτη τοῦ Ψυχάρη, κριτικὴ τοῦ κειμένου ἀπὸ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, ἐκεῖ ὅπου ὁ Εὐαγγελιστὴς διηγίεται τὸ θάνατον τοῦ Προδρόμου, πῶς τὸν ἐζήτησεν ἡ κόρη τῆς Ἡρωδιάδας ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, καὶ πῶς φέρθηκε τὸ κεφάλι τοῦ μέσα στὸ πιάτο, θέμα πού φύσηξε λογῆς σκιῆς καὶ στίχους καὶ μελωδίας σὲ λυρικούς καὶ σὲ δραματικούς καὶ σὲ μουσικούς. Κριτικὴ μὲ ὅλα τὰ ἐφόδια καὶ τὰ ὅπλα πού μεταχειρίζονται οἱ ἐξηγητὲς τῆς Γραφῆς καὶ οἱ φιλόλογοι τῆς Ἱστορίας τῶν θρησκειῶν, παραγισμισμένη μὲ παραπομπὲς καὶ σχόλια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, σύμφωνα μὲ τὰ μεθοδικὰ συστήματα καὶ μὲ τὰ παραδείγματα πού μᾶς δίνουν καθηγητὲς καὶ τρόφιμοι τῆς περίφημης στὰ Παρίσι «Σχολῆς γιὰ τίς ἀνώτερες Σπουδές», δὲν εἶναι τῆς δικῆς μας ἀρμοδιότητος κριτικὰ κ' ἑμεῖς νὰ τὴν ἐξετάσουμε. Ἀσχολίαστα μονάχα τὴν ἀναφέρνουμε ἔδῳ, σὰν ἓνα χαρακτηριστικὸ μαρτυρικὸ (καὶ τοῦτο τῆς πολυπρόσωπης ἐργασίας τοῦ μεγάλου μᾶς δασκάλου καὶ ἀρχηγοῦ, ἢ, καλλίτερα, τῆς ἐξαιρετικῆς τοῦ δυνάμει πού κρατεῖται στέρεα καὶ στῆς Τέχνης τοὺς ἀνήφορους καὶ στῆς Ἐπιστήμης τοὺς λαβύρινθους.

Παρακινημένος ἀπὸ μίαν ἄλλην σοφὴν μελέτην τοῦ περίφημου γραφτοδότη Θεόδωρου Reinach γιὰ «τὸν ἀντρα τῆς Σαλώμης καὶ τὰ νομίσματα τῆς Ἀρμενικῆς Νικόπολης» ὁ Ψυχάρης ἔγραψε τὴ Σαλώμην του γιὰ

νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ὁ χορὸς τῆς Σαλώμης μπροστὰ στὸν Ἡρώδη, καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἉΓ-Γιάννη, καθὼς μᾶς τὸν παράδωκεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, δὲν ἔχουν καμιά κανενὸς εἶδους ἱστορικὴ σημασία. Δὲν πρέπει νὰ νοηθοῦνε ἱστορικά, ἀλλὰ συμβολικά. Δὲ σημαίνοντες γεγονότα ῥίχνουν κρίσεις δὲν περιγράφουνε στιγματίζουσιν. Ἄν παρθεῖν κατὰ γράμμα, εἶναι ἀστήρικτα ἂν ἐξηγηθῶν «κατὰ τὸ πνεῦμα», τότε ἔχουν νόημα. Ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲ μᾶς λέει τί ἔγινε γιὰτί, ἀπλοῦστατα, τέτοια πράγματα δὲ μποροῦσαν νὰ γίνουσιν μὰ γιὰ νὰ μᾶς παραστήσῃ σὲ τί εἶδους ξεπεσμὸς εἶχε καταστήσει ὁ Ἡρώδης, φονιάς πάντα τοῦ Προδρόμου, καὶ πῶς τὸν εἶχε χτυπήσει ἡ κατάρα, πλάθει τὴν παράδωσιν, σὰν τσουχτερὴ σάτυρα, καὶ στὴν περίστασιν τούτη, ἀληθινότερην ἀπὸ τὴν ἱστορίαν.

Τὴ θέσιν τούτη ὑποστηρίζει ὁ Ψυχάρης καὶ μὲ θετικὰ καὶ μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα, χτυπώντας πῶς πολὺ (ὁ πόλεμος τώρα παντοῦ) τῆς γερμανικῆς κριτικῆς τὴν ταχτικὴν, πού πέρασεν ἀπὸ τὸ θέμα, πού κάποτε σταματᾷ καὶ τὸ φάχνει, μὰ πού δὲν πρόσεξεν ὡς τὴν ὥρα σὲ δ,νι ἔπρεπε νὰ προσέξῃ. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ὑποθέσουμε πῶς ὁ σοφὸς καὶ στὰ γαλήνῃ του ἀνάμεσα στοὺς περασμένους αἰῶνες φαξίματα, μπορεῖ ὀλίγε νὰ ξεχάσῃ τὰ τωρινά, ὁ Ψυχάρης ἀφιερώνει τὴν ἐργασία του «στὸν ἀγαπητὸ του συνάδερφο καὶ φίλον Ἀλέξαντρο Moret, καθηγητὴ τῆς φιλολογίας καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχαιολογίας στὴ «Σχολῆν γιὰ τίς Ἀνώτερες Σπουδές», γιὰ νὰ θυμᾶται πῶς δουλέψανε μαζὶ ἰσὲ ἔργα σχετικὰ μὲ τὸν πόλεμον».

II.

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἀριστομένους Προβελγγίου: ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Διπλὴ ζωή.—Νικητήρια.—Τὰ νησιὰ μας). Ἐν Ἀθήναις 1916.

Ὅταν ἔδῳ καὶ πολλὰ χρόνια βγῆκε ἡ πολυσέλιδη συλλογὴ τοῦ Ἀριστομένη Προβελγγίου «Παλαιὰ καὶ Νέα», ὁ ποιητὴς τῆς χαρακτηριστικῆς προχωρημένης τότε καὶ νεοιδεῆτης ἀπὸ τοὺς συγκαιρινούς του, καὶ γιὰ τὴν ποιητικὴν του ἰδέαν, τὴν ποιητικὴν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν μοῦσαν, καὶ γιὰ τὴν τόλμην πού εἶχε νὰ λάβῃ τὸ μέρος τῆς κάπως περιφρονημένης καὶ μὴ ἀναγνωρισμένης ἀκόμα τελειωτικῆς, δημοτικῆς γλώσσας, στὸ μεταχειρισμὸς τῆς γιὰ τὸ στίχον.

Τώρα μὲ τὴ νέα του συλλογὴν, κρίνεται σὰν ἀγοπορημένος κι' ἀναχρονισμένος ποιητὴς, πού δὲν ἔχει ῥίξει γύρω τὴν ματιὰ του γιὰ νὰ ἰδῇ πῶς ἀπὸ τότε κάτι ἔγινε καὶ κάτι προστέθηκε στὰ ξένα, μὰ καὶ στὰ δικὰ μας ἀκόμα, γράμματα. Κάθε τέχνη, μαζὶ καὶ ἡ ποιητικὴ, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀτόφια, ἔξω ἀπὸ τὸν τόπον καὶ ἀπὸ τὸ χρόνον, παρὰ σὰν περᾶσῃ στὴν ἱστορίαν, σὰ σημάδι καὶ σὰ σταθμὸς. Ὅμως, ὅταν ἀκόμα ἡ τέχνη αὐτὴ